מסורת הש"ס

א) ערכין כט:, ב) [שמיני פרשה ט], ג) [שייך לעמ' הקודם], ד) שבסוף עמ' הקודם ד"ה ה"ג,

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי טהור לכשיטמא:

מוסף רש"י

מכורה כבר יוצאה. אמה העבריה יוצאה בסימני נערות, כדתניא ויצאה חנם אלו ימי נערות (ערכין כט:).

פירוש הרא"ש

אימא סיפא אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבלו כלי לכשיטמא ליטהר. פי' אחר שיטמא יטהר בטבילה זו: ש"מ חיילי. מדקאמרי ליה רבנן לר"א לדבריך יטבילו כלי שאחר שיקבל טומאה יטהר בטבילה זו כמו בנדרי אשתו שאתה אומר שמפר לה נדרים של עתיד דבתר דפקעי חיילי: **אמרי** רבנן. דכי מתיבתא מתרלין דמהכא אין להוכיח דרבנן לא קים להו בטעמא דר"א אי סבר דחיילי ובטלי אי לא חיילי כלל ומייתי לה תיובתא ממקוה אי סבר דלא חיילי ומטבילת כלי אי סבר דחיילי וגירסא זו לא נראה דהך פירכא גופה דפרכי רבנן מכלי אי סבר' דחיילי מצו למיפרך ממקוה אי סבר' לא חיילי מקוה יוכיח שאין מציל על הטהור מלקבל טומאה ואי סברת דחיילי ופקעי אכתי מקוה יוכיח שמעלה טמא מטומאתו ואינו מטהר את הטהור אם טבל במקוה לכשיטמא שיטהר ואמאי שבקי מקוה דאיירי ביה ונקטי כלי הלכך נראה כגרסת רבינו יצחק בר יהודה. ת"ש אמרו לו לר"א ומה אדם שאינו מעלה את הטמאין מטומאתן פי' אם בלע טבעת טמאה טמא מת והזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמו שהיתה ולא נטהרה בטבילה והזאת האדם שבלעה כדאיתא בפ' בהמה המקשה (חולין עא:): **מציל את הטהורים מליטמא.** אם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והקיאה לא נטמאת דטהרה בלועה לא מטמאה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן הטובלים בו אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא כגון אם עמד כל גופו במקוה ונגע בידו אחת בשרץ ובידו אחרת נגע בכלי שמקצתו חוץ למקוה יציל עליו שלא יקבל טומאה בעודו במקוה לטמא הכלי בעודו במקוה ובת"כ דרשי' והנוגע בנבלתם יטמא אפילו הוא בתוך המים וא"כ ה"נ לית לן למידן ק"ו אם מפר נדרים משתדור דבשביל זה יפר עד שלא תדור דמקוה יוכיח אלמא דר"א קאמר דלא חיילי דומיא דמקוה ותו מייתי ליה מכלי אי סבר דחיילי: ת"ש **אמר** להו ר"א ומה זרעים כו'. השיב להם ר"א שמצינו שדנין ק"ו כי ההוא דבנדרים דהא דקי"ל דזרעים זרועים אין מקבלין טומאה לא אתיא אלא מהאי ק"ו מה זרעים טמאין כיון שזורען בקרקע טהורין כדתניא בתורת כהנים מנין לזרעים טמאים שזרען בקרקע שהן טהורים שנאמר על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא יכול אפי' לא השרישו ת"ל הוא בהוייתו יהא: זרועין ועומדין **לא** כ"ש. שלא יקבלו טומאה וכי היכי דאודיתו בהאי ק"ו אודו נמי בהא דאם מפר נדרים כו': ש"מ **לא** חיילי. דומיא דזרעים דאינן מקבלין טומאה כלל: **אמרת** ק"ו מכורה כבר **יוצאה**. כדדרשינן בפ"ק דקדושין (דף ד.) ויצאה חנם אלו ימי נערות:

אימא סיפא אמרו לו לר"א אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי (א) לכשיטמא ליטהר שמע מינה חיילין אמרי רבנן לא קיימי להון בטעמיה דר"א והכי קאמרי ליה מאי סבירא לך אי סבירא לך דחיילין ובטלין תהוי כלי תיובתך אי לא סבירא לך דחיילין תהוי מקוה תיובתך ת"ש אמר להם ר"א ומה זרעים טמאים א כיון שזרען בקרקע טהורין ב זרועין ועומדים לא כל שכן ש"מ לא חיילין ורבנן לא דרשי ק"ו והא תניא א) יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו ג מכורה כבר יוצאה אינה מכורה אינו דין ד שלא תימכר אין

אימא סיפא אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי טהור לכשיטמא. שיטהר ע"י טבילה זו. דכוותיה גבי נדרים אם מפר אדם בנדרי אשתו לאחר שחלו עליה תאמר שיפר קודם שחלו לכשיחולו שיהיו מופרין אלמא מיחל חיילי והשתא קשיא רישא לסיפא: **אמרי רבנן לא קים להו בטעמא דר"א וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתיך.** מסיפא דברייתא דמכלי טמא יש תשובה להשיב דדייקינן מיניה דחיילי ולא בטלי ואי לא סבירא לך דחיילי אלא מעיקרא נמי לית בהו מששא הוי רישא דמקוה תיובתיך דדייקינן מיניה דחיילי: **כיון שזורען בקרקע טהורים.** שעלו מטומאתן והזרעים טהורים: **זרועים ועומדים.** במחובר: **לא כ"ש.** שלא יקבלו טומאה שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. אף בנדרים מופרים ועומדים לא כ"ש דלא חיילי: **ורבנן לא דרשי ק"ו.** בתמיה כי האי גוונא דדריש ר"א בנדרים: **יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה.** אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים: **מכורה כבר יוצאה.** עכשיו כיון שהגיע ימי נערות כדאמרי' (קדושין ד.) ויצאה חנם אלו ימי נערות: **אינו דין שלא תימכר.** לאחר כשהיא נערה משום האי טעמא שאם מכורה כבר יוצאה עכשיו. אף כאן נמי יהא יכול להפר לה קודם שנדרה הואיל ויפה כחו שאפי' לאחר שנדרה והגיע לכלל איסור יכול להפר לה ביום שמעו: אין

איסורו עדיין ממה שכבר חל מקוה יוכיח שמטהר את הטמאים אחר שירדה להם טומאה ואינו מציל על הטהורים שאם טבל בעודו טהור לא מהניא ליה טבילה שלא יבא לידי טומאה אם יגע אחר כן בשרץ דאדרבה דרשינא בספרא ב) מוהנוגע בנבלתם יטמא הלל אומר אפילו הם בתוך המים: ג) **ש"מ לא חיילין.** דהא אמרו לו מקוה יוכיח שאינו מציל אלמא לפום ק"ו דר"א היה ראוי למקוה שיציל ולא יבא טובל לכלל טומאה כי היכי דבעל מעכב נדרי אשתו שלא יחולו. ומקצת נסחי גרסי הכי ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו מציל על הטהורים מליטמא אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא והכי פירושו ומה מקוה אע"פ שמעלה את הטמאים מטומאתן אין מציל על הטהורים מליטמא כדדרשינן מוהנוגע בנבלתם יטמא הלל אומר אפי' הם בתוך המים אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן שאם בלע אדם טהור טבעת טמאה והקיאה עדיין טומאתה עליה אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא שאם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת שלא יציל את הטבעת מלקבל טומאה ואפי' הכי מציל דטהרה בלועה לא מטמאה כדאיתא בפרק בהמה המקשה (חולין עא:) אלמא ליכא למידן ק"ו כי האי גוונא ממה שחל כבר למה שלא חל עדיין דהאי כדיניה והאי כדיניה ולאו בקולא וחומרא תלי הכא נמי אע"ג שבעל מפר נדרים שבאו לכלל איסור לא דיינינן ק"ו שיפר אותן שלא באו לכלל איסור. ואיכא תו הכא גירסא אחרינא דגרסי הכי ומה אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן מציל על הטהורים מליטמא מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא ופשוטה היא עם מה שכתבתי דה"ק ליה אי ק"ו דידך איתיה נדון נמי קל וחומר במקוה שיציל על הטהורים מליטמא ואפי' הכי את גופך מודית דלא דיינינן ליה דודאי מקוה אינו מציל אע"פ שמעלה בעל נמי לא מעכב חלות נדריה אע"פ שמפר אותן. ונראה לי להך גירסא דנהי דהוה סגי להו לרבנן למידן כי האי גוונא מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא דק"ו דדאין ר"א במתני' בכי האי גוונא בלחוד איתיה ובכי הא בלחוד שפיר מוכחי רבנן לר"א דמדהא ליתיה דידיה נמי ליתיה אפי' הכי אלומי הוא דמאלמי לפרכייהו ומרכבי ליה להאי ק"ו אתרי רכשי מחומרא וקולא דמאי דחייל ומאי דלא חייל דומיא דק"ו דדאין ר"א ומחומרא וקולא דאדם ומקוה ומוכח ליה דאע"ג דהאי ק"ו עדיף טפי מדידיה אפ"ה לא דיינינן ליה דהלמא ליכא למידן קולא וחומרא ממאי דחייל אמאי דלא חייל דהאי כדיניה והאי כדיניה וכל שכן דליכא למידן קל וחומר דר' אליעזר דקליש טפי אי נמי האי קל וחומר אתי למיפרך ק"ו דר"א דברייתא דמה במקום שאין מפר נדרי עצמו משידור והוי האי ק"ו דומיא דההוא ממש: **אימא סיפא אם מטבילין כלי ליטהר יטבילו כלי וכו'.** רבנן נמי הוא דפרכי לר"א פירכא אחרינא דלפום קל וחומר דידיה הוה מצינן למידק דכיון שמטבילין כלי טמא ליטהר כ"ש שמטבילין אותו שלאחר שיטמא יעלה מטומאתו ואת גופך מודית דלא דיינינן כי האי גוונא אלמא ק"ו דידך ליתיה: **שמע מיניה חיילין.** מדאמרו ליה לכשיטמא ליטהר דאי לא הוה להו למימר יטבילו כלי שיציל עליו מליטמא כדאמרינן לעיל: **אמרי.** בני הישיבה דמהא ליכא למשמע מיניה: **ת"ש אמר להן ר"א ומה זרעים טמאים כיון שזורען בקרקע טהורין.** נפקא לן מדכתיב על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא [ויקרא יא]: **זרועין ועומדין.** ונגעה בהם טומאה אחר מכן לא כ"ש שיהיו טהורין ואתון מודיתו לי בהאי ק"ו דחיילא נהי דלית לכו בזרעים טמאים שנטהרו מטומאתן בזריעה זרועין ועומדין מנא לכו אלא ודאי ק"ו כי ה"ג מיניה וביה דייניתו ואמאי לא מודיתו לי בקל וחומר דמתני': **ש"מ לא חיילין.** דודאי בזרעים טמאים הכי דיינינן שלא תחול בהם טומאה דאי חיילא במאי פקעה ור"א זרעים הוא דמדמה לנדרים אלמא ס"ל לר"א בנדרים דלא חיילי: **ורבנן לא דרשי ק"ו.** אמאי פליגי עליה דר"א וכי לא מודו איהו נמי דדרשינן ק"ו ממה שחל על מה שלא חל והתניא דדיינינן ק"ו כי האי גוונא. ונראה בעיני דמש"ה פריך הש"ס מהך ברייתא טפי מק"ו דזרעים דאמר להם ר"א משום דלא קים להו להש"ס דעתייהו דרבנן בזרועין ועומדין ומשום הכי פריך מהך ברייתא דליכא מאן דפליג עלה אי נמי אפשר דסבירא להו לרבנן דלזרועין ועומדין לא צריך קל וחומר דמקרא דעל כל זרע זרוע גופיה נפקי. כך נראה בעיני: **מכורה כבר יוצאה.** בסימנין: **שאינה מכורה.** בעודה קטנה: **אינו דין שלא תמכר.** אחר שהביאה סימנין. והכא נמי אית לן למדרש קל וחומר אם מפר נדרים שחלו אינו דין שיפר נדרים שלא חלו:

ומהדרינן

נ א מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הל' יט:

נא ב מיי' שם הל' א:

נב ג מיי' פ"ד מהל' עבדים הל' ה סמג עשין פה:

נג ד מיי' שם הל' א:

תוספות

אימא סיפא אם מטביל' כלי טמא לטהר אינו דין שיטבלו כלי טהור לכשיטמא לטהר. לפי סברת דידך, וכי היכי דהא ליתיה הא נמי ליתיה לק"ו דידך, ואע"פ שמפר נדרי' שחלו כבר לא יפר נדרי' שלא חלו: ש"מ חיילי. מדא' ליה רבנן לר"א דלפי דבריו הי"ל לו' שיטבילו, לכשיטמאו ותחול הטומאה לטהר, מכלל דשמעי ליה דהכי א' בהפרתה שמועלת הפרה לכשחל הנדר להפקיעו, אלמא חיילי: **אמרי.** כלו' לא, אמרי בני הישיבה דמהכא אין להוכיח מידי, דרבנן לא קים להו בטעמי' דר"א אי סבר חיילי או לא חיילי: והכי **אמרי** ליה **אי** ס"ל דלא חיילי מקוה תיובתך. שאינו מציל על הטומאה מלחול. ואי ס"ל דחיילי ובטלי תהוי כלי תיובתך, שאינו מטבילו בעוד שהוא טהור, לכשיטמא לטהר. כך פי' הר"ר אליעזר: **ותימא** לפי גרסא זו ד) דפרכי' דמקוה יוכיח היינו ממש דכלי יוכיח, ומינה גופא מצי להוכיח אר"א דחיילי כמו מכלי, דמצי למימר מקוה יוכיח שמעלה טמא מטומאתו ואינו מטהר טהור לכשיטמא אם טבל בו בעודו טהור, כדא' בכלי ואין מטבילי' כלי לכשיטמא לטהר, ואמאי שינו לשנות ממ"ש במקוה. ונראה כגרס' ה"ר יצחק בר יהוד'. ת"ש אמרו לו לר"א ומה אדם שאינו מעלה את הטמאי' מטומאתם, פי' בלע טבעת טמאה טמא מת דאמרי' פ' בהמה המקשה (חולין עא:) שאינה מטהרת בהזאת ג' ושביעי דאדם, מציל על הטהורים מליטמא, פי' כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת דאמרי' בפ' בהמה המקשה (שם) דהוי טהרה בלועה ולא מטמאה, מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתם, טמא דטובל, אינו דין שיציל על הטהורי' מליטמא, כגון אם הכניס אדם כל גופו במקוה ונוגע בשרץ ובנבלה, ודרשי' בת"כ (שמיני פרשה ט) ונוגע בנבלתם יטמא הלל או' אפי' הם בתוך המים אע"פ שטובל כל שעה כל גופו גזרת הכתוב שלא יגע בטומאה בשעת טבילה, אלמא לא אמרי' דמקוה מציל מליטמא לטהור, ה"נ לא היה לך לדון הך ק"ו אם מפר נדרי' שלא באו כו' שהרי ק"ו לאדם [ומקוה דומה לו ולא] דייקי' לה, נ"ע שאני התם דגלי קרא. ש"מ דלא חיילי, מדא' ליה רבנן לפי דבריו הל"ל הך ק"ו דמקוה יציל על הטהורי' מלטמא אלמא הכי אית ליה בהפרה. אי ס"ל דלא חיילי תהוי מקוה תיובתך, פי' ק"ו לאדם דהי"ל לו' כמו כן מק"ו לאדם דמקוה מציל מליטמא, ואי ס"ל דחיילי מק"ו תיהוי כלי תיובתך. והשתא ניחא דמקוה לא מצו רבנן למפרך לר"א דחיילי מק"ו דאדם, דהא משמע מק"ו דלא חייל ואינו דומה לו לכך לא מצי לאותובי לר"א דחיילי, אלא מכלי: ת"ש **א"ל** ר"א ומה זרעי' וכו'. פי' השיב להם ר"א שדנין בק"ו דלעי' אם מפר נדרי' כו', דקי"ל בעלמא דזרעי' זרועי' בקרקע אינם מקבלי' טומאה ולא אתי אלא בהך ק"ו ומה זרעי' טמאי' כיון שזרעם בקרקע טהורים, כדתניא בת"כ (שמיני פרק יא) מנין לזרעי' שזרעם בקרקע טהורי' שנ' (ויקרא יא) על כל זרע אשר יזרע טהור יכול אפי' לא השרישו ת"ל [הוא] בהווייתו יהו: זרועי' ועומדים לכ"ש. שלא יקבלו טומאה. וכשם שאתם מודים בהך ק"ו אודי לי שאם מפר נדרי' שבאו כו': ש"מ **לא** חיילי. מדמי ר"א הך ק"ו דזרעים זרועים לכ"ש ולא יטמאו כלל כמו כן א' בנדרי' דלא חיילי כלל. ותימ' אמאי לא אמרי' בהך ק"ו דזרעי' מקוה יוכיח שמעלה טמא מטומאתו ואינו מציל לטהור מליטמא, וצ"ל דמקוה אינו דומה לזרעי' דשמא איכ' למפרך דמקוה לא שוה לזרעי' דפוסל בחסרון: ורבנן **לא** דרשי ק"ו והתני' יכול ימכור **אדם את בתו כשהיא** נערה כו'. בו' חדשי' של נערו' לבגרו': מכורה כבר **יוצאה**. כדדרשי' התם (קידושין ד.) ויצאה חנם אין כסף (שמות כא). וכי היכי דדרשי' הך ק"ו ה"נ אמאי לא דרשי ק"ו דהפרת נדרי':